VOORRONDES
NATIONALE AARDRIJKSKUNDE OLYMPIADE 2017

VOORTGEZET ONDERWIJS

aardrijkskunde olympiade

slo

CITO

OPGAVEN

Nieuw!
De Geo
bovenbouw
havo/vwo
5e editie
Zo echt als de wereld zelf!
de geo
Met bijna 50 jaar ervaring, rijk beeld en
motiverende opdrachten, in combinatie met
diverse vernieuwingen, zorgt de nieuwe editie
van De Geo voor bovenbouw havo en vwo opnieuw
voor een optimale aansluiting bij het onderwijs.
Meer weten over De Geo?
www.thiememeulenhoff.nl/degeobovenbouw-hv
ThiemeMeulenhoff

Opgavenboekje

Voorronde Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2017

Inhoud

	pagina
Aanwijzingen voor de kandidaten	2
A Starbucks, all over the world	3
B Griend gered?	4
C Ethiopië zit op rozen	5
D De geografie van Brexit	6
Verantwoording	7

Aanwijzingen voor de kandidaten

Deze toets bestaat uit vier vraagstukken, elk met een aantal deelvragen.

Het totaal aantal te behalen scorepunten is 50.

A	Starbucks, all over the world	11 punten
B	Griend gered?	11 punten
C	Ethiopië zit op rozen	16 punten
D	De geografie van Brexit	12 punten

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden en dergelijke) dan worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Bij de ‘uitlegvragen’ wordt gelet op de volledigheid van de uitleg. Bij een volledige uitleg moet je vaak een oorzaak en een gevolg daarvan noemen. Voor zo’n volledige uitleg krijg je meestal 2 scorepunten. Voor een uitleg die gedeeltelijk juist is, kan de beoordelaar 1 scorepunt toekennen. Zorg dat je uitleg zo beknopt mogelijk is.
Bij ‘redeneer-’ en ‘beschrijfvragen’ moet je antwoord meestal bestaan uit een aantal stappen. Aan het aantal scorepunten kun je zien hoeveel stappen er gegeven moeten worden.

Schrijf alle antwoorden met het bijbehorend nummer op je antwoordblad. Gebruik voor elk vraagstuk (A tot en met D) een nieuw antwoordblad.

Gebruik bij deze toets de 54e druk van De Grote Bosatlas en het bijgeleverde Bronnenboekje. Bij elke vraag kun je desgewenst gebruik maken van de atlas. Bij elk vraagstuk begint de nummering van de bronnen met 1. De bronnen zijn dus niet doorgenummerd.

Het gebruik van kladpapier, rekenmachine en geodriehoek / liniaal is toegestaan.

Je hebt voor deze toets 120 minuten de tijd.

Succes!

A Starbucks, all over the world

Bij deze opgave horen de bronnen in het bronnenboekje bij A.

Gebruik bron 1 en 2.
Het zwaartepunt van de Starbucks-winkels in de Verenigde Staten valt niet samen met het zwaartepunt van de bevolking.

1p **1** Geef hiervan met behulp van de bronnen de belangrijkste oorzaak.

Gebruik bron 1.
Starbucks heeft in steden wereldwijd koffiewinkels geopend, omdat het concept snel omarmd werd door een groep hoogopgeleide stedelingen.

1p **2** Geef een term waarmee deze groep mensen wordt aangeduid.

Gebruik bron 1 en 2.
Bij de verspreiding van de Starbucks-winkels is op meerdere schaalniveaus sprake van een proces van diffusie.

2p **3** Beschrijf de wijze waarop diffusie zich bij de Starbucks-winkels voltrekt
- op het schaalniveau van Noord-Amerika;
- op mondiaal schaalniveau.

Starbucks ziet China, mede door het groot aantal inwoners, als de belangrijkste groeimarkt.

3p **4** Geef één politieke, één economische en één sociaal-culturele ontwikkeling in China die eraan bijdragen dat het land de belangrijkste groeimarkt is voor Starbucks.

Gebruik bron 2.
In één van de grote EU-landen is de introductie van Starbucks tot op heden niet goed gelukt, terwijl dit wel een echt koffieland is.

2p **5** Geef aan
- in welk EU-land de introductie van Starbucks niet goed gelukt is;
- welke weerstand Starbucks ondervindt in dit land.

Multinationals als Starbucks willen zich tegenwoordig steeds vaker profileren als maatschappelijk verantwoorde bedrijven.

2p **6** Geef aan
- waarom dit voor multinationals tegenwoordig steeds belangrijker is;
- dat andersglobalisten toch nog steeds kritiek kunnen uiten op de bedrijfsvoering van multinationals.

B Griend gered?

Bij deze opgave horen de bronnen in het bronnenboekje bij B.

Gebruik de atlas.
Griend is één van de laatste restanten van een uitgestrekt getijdengebied. Dit gebied dat bestond uit kwelders verbond de Waddeneilanden met het vasteland. Vanaf de Romeinse tijd is dit gebied veranderd in de huidige Waddenzee.

1p **7** Op welke kaartblad in de atlas kun je zien dat de Waddeneilanden in het verleden verbonden waren met het vasteland?

Op Griend zijn nauwelijks dijken. Daardoor 'wandelt' het eiland langzaam van west naar oost.

2p **8** Geef aan op welke wijze dit 'wandelen' gebeurt door in te gaan op een exogeen proces aan de westzijde en een exogeen proces aan de oostzijde van het eiland.

Nadat in Friesland en Groningen in de middeleeuwen landaanwinning en de aanleg van zeedijken plaatsvond, nam de omvang van Griend af. Dit proces werd versterkt door de aanleg van de Afsluitdijk.

2p **9** Leg uit dat op Griend door die landaanwinning en de aanleg van dijken steeds meer kusterosie plaatsvond.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 1.
Naast het aanbrengen van zand worden onderstaande maatregelen genomen die moeten bijdragen aan het voortbestaan van Griend.
a Er worden schelpenbanken aangebracht op de vooroever.
b In de hoger gelegen rand van het eiland is een opening gegraven.

2p **10** Neem de letters a en b over op je antwoordblad.
Schrijf achter elke letter op welke manier de maatregel bijdraagt aan het voortbestaan van Griend.

Gebruik bron 3.
Onder de Waddenzee bevindt zich een vulkaan die actief was in het Jura.

2p **11** Toon met behulp van bron 3 aan dat het gebied waar nu de Waddenzee ligt al miljoenen jaren een dalingsgebied is.

Gebruik de atlas.
De vulkaan in de Waddenzee is gekoppeld aan een geologisch breuksysteem dat door dwars door Noordwest-Europa en het Noordzeegebied loopt.

2p **12** Geef aan
- welke atlaskaart dit breuksysteem het beste weergeeft;
- van welke grote rivier de loop voor een groot deel door het breuksysteem wordt bepaald.

C Ethiopië zit op rozen

Bij deze opgave horen de bronnen in het bronnenboekje bij C.

De afgelopen jaren verruilden veel bloemenkwekers Nederland voor landen zoals Ethiopië omdat de productiekosten daar lager zijn.

2p **13** Geef twee vestigingsplaatsfactoren die er voor zorgen dat de productiekosten in Ethiopië lager zijn dan in Nederland.

De economie van Ethiopië groeit met ongeveer 10% per jaar. Toch profiteert de bevolking nog maar weinig van deze groei.

2p **14** Geef hiervan een demografische en een economische oorzaak.

Gebruik bron 2.
In veel Afrikaanse landen ontstonden vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw conflicten. De conflicten in Ethiopië passen hier ook in.

2p **15** Leg vanuit de politieke dimensie uit dat in Afrika juist vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw veel van deze conflicten ontstonden.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 1 en 2.
De betogers in Ethiopië vallen de bedrijven van Nederlandse bloemenkwekers aan, onder andere omdat er sprake zou zijn van *landgrabbing* of landroof.

3p **16** Geef aan of jij vindt dat de bloemenkwekers zich schuldig maken aan *landgrabbing* door
- een argument te geven waarom je dit **wel** als *landgrabbing* kan zien;
- een argument te geven waarom je dit **niet** als *landgrabbing* kan zien;
- een afweging tussen deze twee argumenten te maken.

Gebruik de atlas.
Voor bloementeelt is veel water nodig. Voor de teelt van 1.000 rozen is bijvoorbeeld 7.000 liter water nodig.

2p **17** Beredeneer met behulp van de atlaskaarten van Afrika dat er in principe genoeg water is in Ethiopië, maar dat het water er niet altijd in de juiste periode is.

Gebruik bron 3 en de atlas.

2p **18** Beredeneer dat de aanleg van stuwdammen Ethiopië in conflict kan brengen met Egpte.

Gebruik de atlas.
De grond is in delen van Oost-Afrika heel vruchtbaar.

3p **19** Beschrijf in drie stappen de wijze waarop de tektonische situatie in Oost-Afrika bijdraagt aan vruchtbare bodems

D De geografie van Brexit

Bij deze opgave horen de bronnen in het bronnenboekje bij D.

Gebruik bron 1 en kaartblad 84.
De uitslag van het referendum in Schotland en Noord-Ierland wijkt af van de uitslag in Engeland en Wales.

1p **20** Geef met behulp van kaartblad 84 aan waarom juist in die gebieden de uitslag afwijkt.

Gebruik bron 1.
Een eerste blik op de kaart in deze bron geeft de indruk dat in Engeland een overweldigende meerderheid heeft gestemd voor Brexit. Toch heeft slechts 53% van de Engelse stemmers voor Brexit gestemd.

2p **21** Geef aan
- waardoor op de kaart toch lijkt dat een overweldigende meerderheid voor Brexit heeft gestemd;
- welke aanpassing je aan de kaart in bron 1 kan doen om de werkelijke stemverhouding beter zichtbaar te maken.

Gebruik bron 1.

2p **22** Beredeneer waarom er op het schaalniveau van de stad Londen heel verschillend gestemd werd over Brexit.

Gebruik bron 3.
Bij het referendum rondom Brexit speelde de invloed van globalisering een belangrijke rol. In bron 3 is de invloed van globalisering op de mondiale inkomens weergegeven. De cijfers 1 tot en met 4 geven de volgende groepen weer.

a hoogopgeleide kosmopolieten en elite in Westerse landen
b arbeiders en nieuwe middenklasse in opkomende landen als China
c mensen die onder de absolute armoedegrens leven
d lager opgeleide werknemers in Westerse landen.

2p **23** Neem de cijfers 1 tot en met 4 uit bron 3 over op je antwoordblad.
Schrijf achter elk cijfer de juiste letter.

Gebruik de bronnen 1 tot en met 3.

3p **24** Geef het verband tussen de bronnen 1 en 2.
Beredeneer dit verband met behulp van bron 3.

Naast wat in bron 3 is afgebeeld, zijn er nog meer redenen waarom veel Britten voor Brexit stemden.

2p **25** Geef twee van deze redenen.

Verantwoording

© 2017 Stichting Aardrijkskunde Olympiade Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Auteurs: Rob Adriaens, Sigrid Ettema, Hans Maas, Bart Pijpers, Lody Smeets

Advies: Arij Eijsberg, Thea Hooyman, Maarten Kimmel, Thomas de Leeuw, Ruud van Roon, Lody Smeets, Lieuwe Veerman

Eindredactie: Rob Adriaens, Bart Pijpers

Vormgeving omslag: SLO

Vormgeving binnenwerk: Cito, Leander van de Walle

De Nationale Aardrijkskunde Olympiade 2017 wordt mede mogelijk gemaakt door bijdragen van:

- ASML
- Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling (Cito)
- De Geo
- Fontys Lerarenopleiding Tilburg
- Geobattle
- Hogeschool Arnhem en Nijmegen
- Hogeschool van Amsterdam
- HU Hogeschool Utrecht
- Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (KNAG)
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- NHL Hogeschool Leeuwarden
- Noordhoff Uitgevers, de Bosatlas
- Radboud Universiteit Nijmegen
- Rijksuniversiteit Groningen
- Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO)
- ThiemeMeulenhoff
- Universiteit Utrecht
- Universiteit van Amsterdam
- Unie van Waterschappen
- Vakvereniging Fysische Geografie (VVFG)
- Wetenschap in Beeld

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Sociale geografie & Planologie

Nieuwsflits voor docenten Aardrijkskunde

Wilt u op de hoogte blijven van events, relevant onderzoek, lezingen, studiedagen etc. die voor u of uw leerlingen interessant zouden kunnen zijn? Meldt u dan aan voor de tweemaandelijkse Nieuwsflits van het UvA/College sociale wetenschappen. Aanmelden voor deze nieuwsbrief kan door het sturen van een mail aan Reyna Veldhuis: r.t.w.h.veldhuis@uva.nl

College Sociale Wetenschappen

Nieuwsflits

HOGESCHOOL UTRECHT

ONDERWIJS CULTUUR WETENSCHAP

Ministerie van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

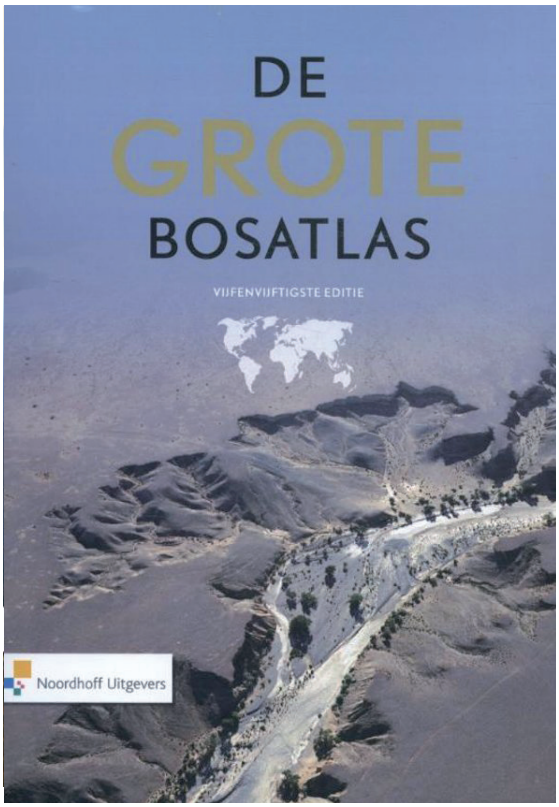

KNAG

UNIE VAN WATERSCHAPPEN